

Nr 251

Av herr Ewerlöf m. fl., om påskyndande av pågående utredningsarbete rörande försvarsfrågan.

Under 1956 blossade den internationella spänningen upp i öppna krig i Mellersta Östern och i Ungern. Förenta Nationerna mobiliserades, och betydande ansträngningar gjordes för att hävda den internationella rättens, den nationella självbestämmanderättens och den fredliga samlevnadens principer. I Mellersta Östern nåddes vapenstillestånd men varken fred eller en lösning på de motsättningar, som i konflikten fått sin utlösning. I Ungernfrågan nödgades världsoinionen än en gång konstatera att den internationella freds- och säkerhetsorganisationen står maktlös mot en stormakt, som förbehåller sig att bruka våld för att uppnå sina maktpolitiska syften och som sätter denna sin förmenta rätt över hänsynen till internationell rätt och rättfärdighet.

De två kriserna förra året visar ånyo att motsättningarna i världen består, att den spänning som kännetecknat de internationella relationerna sedan åren närmast efter andra världskriget snarast skärpts och att krig eller krigshot alltså är ett medel i maktkampen. Både på kort sikt och för så lång tid som nu kan överblickas måste vi räkna med ett osäkert internationellt läge och med risk för explosioner även i vår del av världen.

Det kan mot denna bakgrund icke bedömas som väl övervägt att minska det svenska försvarets slagkraft eller uthållighet, att därmed reducera dess värde som skydd mot anfall och ockupation eller som fredsbevarande faktor. Sverige står utanför den fria världens allianssystem och är därmed i än högre grad än övriga europeiska stater hänvisat till sin egen kraft. Den militärtekniska utvecklingen har medfört att ett krig numera kan öppnas med fullt utnyttjande av överraskningseffekten. Samma utveckling har undan för undan försvagat möjligheterna att inom den tid, som står till buds, genomföra en upprustning, som beslutas först då en synlig skärpning i läget inträtt. Av rent tekniska skäl — det anses ta i genomsnitt sju år att utveckla ny materiel och få i gång serieproduktion — måste de försvarsresurser vi behöver i krig finnas i fred och kontinuerligt utvecklas oberoende av tillfälliga växlingar i det världspolitiska läget. Mellan försvarets personella, materiella och organisatoriska kapacitet och de uppgifter samma försvar ålägges att fylla råder ett oupplösligt samband. Krymper resurserna måste också konsekvenserna härav dragas i fråga om den målsättning för försva-

rets insatser som uppställes. Om så sker blir kunskapen härom förr eller senare allmän även utanför våra gränser.

En avvaktande hållning i försvarsfrågan, vars praktiska resultat blir risk för att materiel och organisation blir föråldrade och kvalitativt eller kvantitativt otillräckliga i förhållande till vad som behövs för att möta en presumtiv motståndare, är icke möjlig att uppehålla någon längre tid. Den leder icke endast till en gradvis försvagning av försvarsresurserna utan också till att den planmässighet steg för steg förloras som är en av förutsättningarna för att medborgarna skall få full valuta för de medel, som ställs till försvarets förfogande.

Statsmakterna har också ställt sig bakom långsiktspaneringens idé. De av riksdagen godkända långsiktiga planerna för anskaffning av den organisationsbestämmande försvarsmaterielen är uppbyggda med den utgångspunkten att till följd av den tekniska utvecklingen kommer kostnaderna ofrånkomligt att stiga, om vårt försvar skall behålla sin effekt i förhållande till tänkbara angripare. För att hålla denna ofrånkomliga kostnadsstegring så låg, som behovet av materiel och av materielens förnyelse gör möjligt, har materielanskaffningen långtidsplanerats, dock på ett sådant sätt att möjlighet gives att smidigt följa den tekniska utvecklingen. För närvarande följs emellertid icke dessa planer i full utsträckning. Sålunda har t. ex. arméns och marinens materielplaner ej kompensrats för pris- och lönestegringar sedan 1952. Motsvarande förhållande gäller fr. o. m. i år även för flygvapnet. Departementschefen har också i årets fjärde huvudtitel medgivit att den nuvarande försvarsorganisationen i princip ej synes kunna rymmas inom den av regeringen föreslagna kostnadsramen. Denna tendens har varit rådande efter budgetåret 1953/54, vilket måste betyda att sedan dess möjligheterna för vårt försvar att i längden motsvara de växande krav, som teknikens utveckling ställer, successivt försämrats. Även om konsekvenserna härav först så småningom mognar ut, är de — utan i tid insatta motåtgärder — oundvikliga.

År 1954 framlade överbefälhavaren sina riktlinjer för vidmakthållandet och skapandet av ett fortsatt starkt försvar. Dessa byggde på tanken att vidareutveckla, modernisera och rationalisera försvaret och på den effektivitet som skulle kunna nås genom planmässighet i utvecklingen och samordning av resurserna. Förslaget har ej förelagts riksdagen. I skrivelse till Kungl. Maj:t har överbefälhavaren därefter understrukt att det måste finnas en överensstämmelse mellan försvarets målsättning och dess resurser och framhållit att därest icke ställning inom kort tages till riktlinjerna och erforderliga åtgärder beslutas, så blir det i praktiken icke möjligt att knyta an till riktlinjerna. Dessa hänför ju sig till tidsperioden 1955—1965.

Överbefälhavarens förslag av år 1954 avsåg att presentera de minimikrav på försvarsresurserna, vilka enligt den militära expertisens bedömningar var nödvändiga för målsättningen. Denna angavs 1948 av regering och riks-

dag på följande sätt: »Försvarskrafterna böra — — — utformas så, att en angripare i det längsta hindras att få fast fot på svensk mark och att ingen del av landet behöver uppgivas utan segt motstånd i olika former.»

Sedan mer än ett år diskuteras i 1955 års parlamentariska försvarsberedning de riktlinjer för försvarets utveckling som överbefälhavaren framlade 1954. Utan tvekan är det värdefullt att företrädare för riksdagens demokratiska meningsriktningar på detta sätt får tillfälle att redan på ett förberedande stadium erhålla informationer och framlägga sina synpunkter på en fråga av denna storleksordning, som dessutom för betydande tid binder statsmakterna. Å andra sidan måste denna diskussion slutföras inom en något så när begränsad tidrymd och under alla förhållanden innan dess grundläggande förutsättningar väsentligt förändrats. Den militära sakkunskapen har för sin del hävdat att därest tendensen i 1957 års statsverksproposition blir bestämmande för vilka resurser som kommer att ställas till förfogande för försvaret, så försvinner möjligheterna att knyta försvarsutvecklingen för framtiden till 1954 års riktlinjer. Denna uppfattning delas icke av försvarsministern, som anser att försvarsberedningen har möjligheter att fortsätta sina diskussioner oberoende av de ståndpunkter han tagit i årets fjärde huvudtitel. Det är emellertid tydligt att en senareläggning av överbefälhavarens förslag i egentlig mening icke är möjlig om försvarseffekten löpande skall motsvara de behov som målsättningen uppställer. Dessa växer på grund av den allmänna tekniska utvecklingen och särskilt därigenom att tänkbara angripare uppenbarligen snabbt tillgodogör sig denna utveckling. Försvarets kvalitet måste därför stiga. Den effekt som bedömes vara nödvändig 1965, då ÖB-förslagets tidsperiod slutar, kommer såvitt icke den utrikespolitiska situationen radikalt förbättras att vara otillräcklig vid en senare tidpunkt. Under alla förhållanden måste det vara mest realistiskt att utgå härifrån. Det kan alltså icke anses möjligt att endast skjuta planeringen framåt i tiden. Antingen måste en ny planering genomföras eller också ett förhållandevis snabbt beslut komma i de frågor som är avgörande för ett praktiskt genomförande av 1954 års riktlinjer. En eventuell ny planering kan icke undgå att påverkas av sambandet mellan försvarsresurserna och den operativa målsättningen. Enligt vår bestämda mening kan denna målsättning icke ändras till sin principiella innebörd. Självfallet kommer frågan om kostnadsramen nu och för den tid planeringen gäller in i bilden. Av skäl som tidigare redovisats måste man, om den operativa målsättningen skall kunna bibehållas, räkna med stigande kostnader för försvaret.

Det är angeläget att försvarsfrågan snarast möjligt bringas till sin lösning. Svårigheterna att i dag överblicka dess olika sidor är påtagliga. Det är således också angeläget att ett klarare och bättre underlag för ställningstaganden utan större tidsutdräkt kommer fram och i sådan form att snabast möjliga parlamentariska behandling underlättas.

Vi återoppar det anförda och hemställer,

att riksdagen måtte besluta uttala att enligt dess mening pågående utredningsarbete bör bedrivas i sådan takt att förslag kan föreläggas 1958 års riksdag till beslut om långsiktiga riktlinjer för ett fortsatt effektivt försvar.

Stockholm den 26 januari 1957

K. G. Ewerlöf

Ebon Andersson

Ragn. Bergh

E. Birke

Carl Eskilsson

Erik Hagberg

Axel Mannerskantz